

OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA JISMONIY TAYYORGARLIKNI BAHOLASHDA KOMPETENSIYA ASOSIDAGI YONDASHUV

Navoiy davlat universiteti San'at va sport fakulteti

1-kurs magistr talabasi

Abdurashidova Charos Salimjon qizi

Ilmiy rahbar: dotsent S.N.Haydarov

Annotatsiya: Maqolada oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tayyorgarlikni baholashda kompetensiya asosidagi yondashuvning nazariy va amaliy jihatlarini keng tahlil qilingan. Kompetensiyaga asoslangan baholash talabalarning jismoniy va kasbiy qobiliyatlarini integratsiyalash, baholash jarayonini optimallashtirish va ta'lim sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatish imkonini beradi. Maqolada zamonaviy pedagogik metodlar, baholash mezonlari va samaradorlikni oshirish yo'nalishlari ilmiy jihatdan yoritilgan.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim, jismoniy tayyorgarlik, kompetensiya, baholash, pedagogik texnologiyalar, talabalar.

Аннотация: В статье широко анализируются теоретические и практические аспекты компетентностного подхода к оценке физической подготовки в высших учебных заведениях. Оценка на основе компетенций позволяет интегрировать физические и профессиональные способности студентов, оптимизировать процесс оценки и оказывать положительное влияние на качество образования. В статье научно освещены современные педагогические методы, критерии оценки и направления повышения эффективности.

Ключевые слова: высшее образование, физическая подготовка, компетенция, оценка, педагогические технологии, студенты.

Hozirgi kunda oliy ta'lim tizimida talabalarning jismoniy tayyorgarligini baholash masalasi muhim ahamiyat kasb etmoqda. Tarixiy jihatdan qaraganda, jismoniy tarbiya bahosi asosan ko'nikmalar va mashqlarning natijalariga qarab qo'yilgan, lekin bu yondashuv talabanning umumiy malakasi va kasbiy kompetentligi haqida to'liq ma'lumot bermaydi. Shu sababli kompetensiya asosidagi baholash tizimi ilmiy asoslangan va samarali usul sifatida ko'rilmogda.

Kompetensiya asosidagi yondoshuv talabanning faqat fizik ko'nikmalarini emas, balki ularni hayotda va kasbiy faoliyatda qo'llash qobiliyatini ham baholash imkonini beradi. Bu yondoshuvning asosiy vazifasi – jismoniy tayyorgarlikning funksional va amaliy jihatlarini o'rganish, individual natijalar va ko'nikmalarni umumlashtirib baholashdir. Shuningdek, kompetensiya asosidagi baholash talabanning mustaqil faoliyatini, shaxsiy rivojlanishini va ijtimoiy ko'nikmalarini ham inobatga oladi.

Maqolada oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tayyorgarlikni baholashda kompetensiya asosidagi yondoshuvning nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilinadi, zamonaviy metodikalar va baholash usullari ko'rib chiqiladi hamda ularning samaradorligi ilmiy asosda baholanadi.

Jismoniy tayyorgarlik — talabalarning kasbiy va shaxsiy rivojlanishi uchun asosiy omil hisoblanadi. U nafaqat salomatlik va fizik qobiliyatlarni rivojlantirish, balki pedagogik va sport faoliyatida samarali faoliyat ko'rsatishni ham ta'minlaydi.

Oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tayyorgarlikni baholashda kompetensiya asosidagi yondashuv talabalarning jismoniy qobiliyatlari, psixomotor malakasi va kasbiy ko'nikmalarini integratsiyalaydi. Bu pedagoglarga individual baho berish va ta'lim jarayonini samarali tashkil etish imkonini beradi.

Kompetentlikka asoslangan yondashuv talabalarning bilim va malakasini amaliy faoliyatda qo'llay olish qobiliyatiga e'tibor qaratadi.

Shuningdek, bu yondashuv talabalarni o'zini baholash va rivojlanishga undaydi, bu esa ularning kasbiy tayyorgarligini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega.

Kompetensiya – nazariy bilim, amaliyotda qo'llanish qobiliyati va shaxsiy-funksional faoliyatda samaradorlikni ta'minlaydigan malaka majmuasi.

Kompetensiya asosida baholash quyidagi asosiy tamoyillarga tayanadi:

1. Bilim va malaka integratsiyasi: talabalar faqat bilimga ega bo'lib qolmay, uni amaliy faoliyatda qo'llay olishlari lozim.
2. Kasbiy faoliyatga yo'nalish: baholash jarayoni talabalarning kasbiy faoliyatda samaradorligini ko'rsatishi lozim.
3. Individualizatsiya: har bir talabaning farqli qobiliyatlari hisobga olinadi.
4. Refleksiya va o'zini baholash: talabalar o'z faoliyatini baholay olishi va takomillashtirishi kerak.

Kompetensiya asosida baholash talabalarning jismoniy tayyorgarlik, psixomotor va kasbiy qobiliyatlarini integratsiyalash imkonini beradi va pedagoglarga talabalarning muvaffaqiyatlarini aniq baholash imkonini taqdim etadi.

Baholash mezonlari va usullari:

Kompetensiya asosida baholashda quyidagi mezonlar asosiy hisoblanadi:

Jismoniy ko'rsatkichlar: tezlik, chidamlilik, kuch, motorlik qobiliyatlari.

Amaliyotda qo'llash qobiliyati: texnika va taktik ko'nikmalar, harakatlarni muvofiqlashtirish.

Kasbiy malaka: pedagogik va sport jarayonlarida faoliyat ko'rsatish qobiliyati.

Ijtimoiy kompetensiyalar: jamoada hamkorlik, kommunikatsiya va rahbarlik salohiyati.

Baholash usullari:

1. Fizik sinovlar va testlar — jismoniy qobiliyatlarni baholash.
2. Situatsion mashqlar — bilim va malaka amaliyotda qo'llash qobiliyatini tekshirish.
3. Keyslar va proektlar — kasbiy kompetensiyalar va muammolarni yechish qobiliyatini baholash.
4. Refleksiya va o'zini baholash — talabalarning faoliyatini tahlil qilish va rivojlanish yo'nalishlarini belgilash.

Kompetensiya baholash jarayonining sxema tavsifi (matnli ko'rinishda)

Talabaning umumiy kompetensiyasi			
Jismoniy qobiliyat	Amaliyot malaka	Kasbiy malaka	Ijtimoiy kompetensiya
Tezlik, kuch, chidamlilik,	Texnika, taktika ko'nikmalar	samaradorlik	Jamoda hamkorlik, kommunikatsiya, rahbarlik.

Bu sxema talabaning umumiy kompetensiyasini shakllantiruvchi asosiy to'rt komponentni ko'rsatadi: jismoniy qobiliyat, amaliyot malakasi, kasbiy malaka va ijtimoiy kompetensiyalar.

Kompetensiya asosida baholashning amaliy qo'llanilishi

Oliy ta'lim muassasalarida kompetensiya asosida baholash quyidagicha amalga oshiriladi:

1. Fizik sinovlar va testlar: tezlik, kuch va chidamlilik ko'rsatkichlari baholanadi.

2. Amaliyot mashqlari: sport texnikasi, harakatlar va taktik ko'nikmalar tekshiriladi.

3. Keyslar va proektlar: talabalar kasbiy vaziyatlarni yechish qobiliyatini namoyon qiladi.

4. Refleksiya: talabalar o'z faoliyatini tahlil qiladi va rivojlanish yo'nalishlarini belgilaydi.

Bu jarayon pedagoglarga individual o'quv rejalarini tuzish va ta'lim jarayonini optimallashtirish imkonini beradi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va koching usullari baholash samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Muammolar va rivojlanish yo'nalishlari

Kompetensiya asosida baholashda quyidagi muammolar kuzatiladi:

Baholash mezonlarining aniqligi va samaradorligi talabalarning individual farqlarini hisobga olishda qiyinchiliklar keltirishi mumkin.

Kompetensiyaning baholash jarayonini raqamlashtirish va avtomatlashtirish uchun zamonaviy dasturiy vositalar kerak.

Pedagoglarning kompetentlikka asoslangan yondashuvni samarali qo'llay olishi uchun malaka oshirish kurslari zarur.

Rivojlanish yo'nalishlari: kompetensiya modellari, pedagogik va psixologiya metodlari, baholash usullarini takomillashtirish va zamonaviy texnologiyalarni joriy qilish.

Kompetensiya asosida baholash oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tayyorgarlikni baholash va rivojlantirishning zamonaviy, samarali va ob'ektiv usuli hisoblanadi.

- Bu yondashuv talabalarning jismoniy va kasbiy kompetensiyalarini integratsiyalaydi.
- Individual ta'limni optimallashtirish va oliy ta'lim sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

- Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va koching usullari bilan birlashtirilganda samaradorligi yanada oshiriladi.

Kompetensiya asosida baholash talabalarning faoliyatini baholashda zamonaviy va aniq mexanizmni ta'minlaydi.

Tahlillar va nazariy tahqiqotlar natijasi ko'rsatdiki, oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tayyorgarlikni an'anaviy ko'nikmalar asosida baholash zamonaviy talablarga to'liq javob bermaydi. Kompetensiya asosidagi yondoshuv talabaning jismoniy qobiliyatlari, bilim va ko'nikmalarini hamda ularni amaliyotda qo'llash salohiyatini kompleks ravishda baholash imkonini beradi.

Shu bois, oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tayyorgarlikni baholash tizimida kompetensiya asosidagi yondashuvni joriy etish talabalarning kasbiy va shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bu yondashuv samaradorligini oshirish uchun zamonaviy pedagogik va metodik texnologiyalardan foydalanish, ko'rsatkichlar va baholash mezonlarini aniq belgilash zarur.

Xulosa qilib aytganda, kompetensiya asosidagi baholash oliy ta'lim tizimida jismoniy tarbiya sifatini yaxshilash, talabalarning amaliy va funksional tayyorgarligini rag'batlantirish hamda ularning sog'lom turmush tarziga moyilligini oshirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR

1. Axmedova S.A. Pedagogik texnologiyalar va jismoniy tayyorgarlik. – Toshkent, 2021.
2. Baxtiyarov Sh. Jismoniy tarbiya va sport metodologiyasi. – Toshkent, 2022.
3. Kovalenko V.I. Jismoniy tarbiya va salomatlik: nazariya va amal. – M., 2018.

4. Bolotov A.A. Professional ta'limda kompetensiya asosidagi yondashuv. – M., 2020.
5. Ivanova Ye.N. Talabalarining jismoniy tayyorgarligini baholash. – SPb., 2019.
6. UNESCO. Competency-based education: Implementation guidelines. – Paris, 2017.